

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

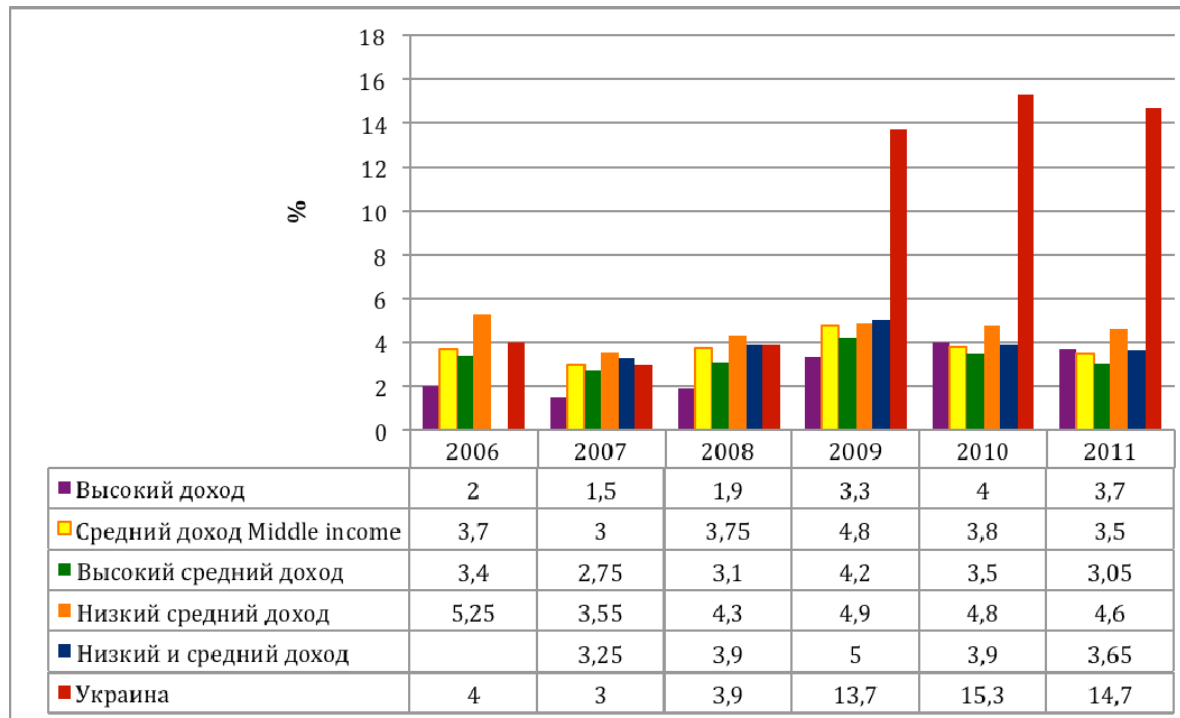

Рис. 6. Доля неработающих займов в общем объеме кредитов в развивке стран по уровню дохода в 2006-2011 гг., % [2]

Данные рисунка 6 свидетельствуют, что доля неработающих займов в странах с высоким уровнем дохода ниже, чем в других странах – за исключением посткризисных 2010 и 2011 гг., хотя в 2011 г. и происходило снижение этого показателя. Такая ситуация вполне объяснима, поскольку, имея достаточное количество денег, население также имеет возможность своевременно выполнять свои обязательства по кредитам.

Выводы и предложения. Ограничением экономического роста развитых стран в среднесрочной перспективе будет являться необходимость консолидации (снижения) бюджетных расходов для преодоления долгового кризиса и сокращения бюджетного дефицита в развитых экономиках. Ограничение бюджетных расходов будет проходить на фоне сохранения определенных стимулов предпринимательской и промышленной активности для сохранения потенциала экономического роста. Замедление темпов мирового роста будет происходить на фоне трансформации сложившихся тенденций глобализации, смещения акцента с либерализации финансовых рынков к более свободному обмену технологиями и человеческим капиталом, переориентации ранее доминировавших в мировой экономике направлений движения капитала и других факторов производства, перестройки системы мировых валютно-кредитных отношений, формирования и укрепления новых региональных центров глобальных интеграционных процессов.

Важнейшим инструментом противодействия кризису во всех странах является предоставление монетарных и фискальных стимулов экономическим агентам. Практически все современные теоретические концепции оправдывают предоставление монетарных стимулов в условиях рецессии. Дополнительным обоснованием уместности смягчения монетарной политики в период кризиса является имеющее место, как правило, существенное замедление уровня инфляции иногда переходящее в дефляцию. В период текущего кризиса целесообразность предоставления монетарных стимулов была признана практически всеми странами, но, вместе с тем, велись споры о том, каковы должны быть их масштабы для противодействия рецессии. Кроме того, на фоне существенного и продолжительного воздействия кризиса на первый план должны выйти вопросы об обеспечении антициклического воздействия монетарной политики, о рассмотрении ее не только через призму достижения собственных целей (ценовой стабильности), но и в качестве элемента системы глобальной финансовой стабильности.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Аганбегян А.Г. Об особенностях современного мирового финансового кризиса и его последствий для России / А.Аганбегян // Деньги и кредит. - 2008. - № 12. - С. 3-9.
2. Официальный сайт Мирового Банка. Режим доступа: <http://www.worldbank.org/>
3. Смирнов А. Кредитный «пузырь» и перколяция финансового рынка / А.Смирнов // "Вопросы экономики", № 10, 2008 . – С. 4-31.
4. Bernanke Ben S. At the 48th Annual Conference on Bank Structure and Competition. Chicago 2012. May 10.
5. House passes Ron Paul’s Fed audit measure/ The Washington Post. 2012. July 25.
6. World Investment Report 2012. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2012-Full-en.pdf>

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Калмикова Н.М., к.е.н., доцент кафедри стратегічного управління економічним розвитком Донецького національного технічного університету (Україна)

Калмикова Н.М. Фінансовий механізм забезпечення програм розвитку транскордонного співробітництва України і Європейського Союзу.

У статті досліджено сутність транскордонного співробітництва, визначено його роль як складова активізації євроінтеграційних процесів національної економіки, сформульовано основні принципи виходячи з досвіду європейської регіональної політики. В зв'язку з актуалізацією Європейської територіальної співпраці, яка фінансується Європейським фондом регіонального розвитку для підтримки

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

програм транскордонного, наднаціонального і міжрегіонального співробітництва проаналізовано фінансовий механізм забезпечення даних програм розвитку та визначено, що Україна на сьогоднішній день займає вагомe місце у пріоритетах регіонального розвитку Європейського Союзу. Дослідження фінансового механізму транскордонного співробітництва України і Європейського Союзу показало, що зусилля відносно фінансування прикордонних територій нашої держави ініційовані в основному в односторонньому напрямку з боку ЄС, тому відбувається гальмування процесів транскордонного співробітництва, що необхідно створити чіткий механізм залучення коштів на національному, місцевому рівнях для забезпечення розвитку програм транскордонного співробітництва.

Ключові слова: геополітика, європейська інтеграція, регіональна інтеграція, транскордонне співробітництво, єврорегіон, прикордонні території.

Калмыкова Н.М. Финансовый механизм обеспечения программ развития трансграничного сотрудничества Украины и Европейского Союза.

В статье исследовано сущность трансграничного сотрудничества, определена его роль как составляющая активизации евроинтеграционных процессов национальной экономики, сформулированы основные принципы исходя из опыта европейской региональной политики. В связи с актуализацией Европейского территориального сотрудничества, которое финансируется Европейским фондом регионального развития для поддержки программ трансграничного, наднационального и межрегионального сотрудничества проанализировано финансовый механизм обеспечения данных программ развития и определено, что Украина на сегодняшний день занимает весомое место в приоритетах регионального развития Европейского Союза. Исследование финансового механизма трансграничного сотрудничества Украины и Европейского Союза показало, что усилия по финансированию приграничных территорий инициированы в основном со стороны ЕС, поэтому происходит торможение процессов развития трансграничного сотрудничества, в связи с чем возникла необходимость создания четкого механизма привлечения средств на отечественном национальном и местном уровнях для обеспечения развития программ трансграничного сотрудничества.

Ключевые слова: геополитика, европейская интеграция, региональная интеграция, трансграничное сотрудничество, еврорегион, приграничные территории.

Kalmykova N.M. The Financial mechanism of providing of the transfrontal collaboration development programs between Ukraine and European Union

The article investigates the essence of transfrontal collaboration of cross-border cooperation, defines its role as a component activating national economy integration processes in Europe, and formulates main principles based on the best practices of European regional policy. Taking into account the actualization of the European Community-Based collaboration, which is financed by the European Regional Development Fund for supporting of the cross-border, supra-national and trans-regional collaboration programs the financial mechanism of providing of these development programs is analyzed and it is certain that the Ukraine at the moment occupies a ponderable place in priorities of regional development of European Union. The result of the financial mechanism investigation of cross-border collaboration of the Ukraine and European Union is that efforts on financing of border territory territories are initiated essentially by EC. Therefore there is braking of processes of cross-border collaboration development and there was a demand to create the mechanism of attraction of financial resources at a home national and local level.

Keywords: geopolitics, European integration, regional integration, transfrontal collaboration, European region, border-line territories.

Постановка проблеми. Транскордонне співробітництво є одним з перспективних напрямів міжнародної інтеграції. Воно передбачає планування, розробку і реалізацію спільних проектів між адміністраціями, громадськими об'єднаннями і комерційними структурами прикордонних територій країн-сусідів. Поглиблення транскордонного співробітництва відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях й підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу сусідніх територій. Так, об'єднання зусиль для вирішення спільних та ідентичних проблем найбільш ефективно здійснюється через реалізацію транскордонних проектів у різних сферах суспільного життя. Новий виток у розвитку транскордонного співробітництва України настав із поширенням на її території Європейської політики сусідства, яка відкриває значні перспективи для економічної інтеграції, оскільки пропонує більш широкий спектр механізмів взаємодії.

Визначення невирішеної проблеми. Україна – держава з високою питомою вагою прикордонних територій, 19 із 25 областей України межують із сусідніми державами, протяжність кордонів з Росією складає 2295,4 км, а з країнами Центральної Європи, Білоруссю та Молдовою – 4698,6 км. Необхідність вирішення спільних проблем (територіальне та просторове облаштування, спільне використання земельних, водних та інших ресурсів, розбудова транскордонної інфраструктури) поряд з додатковими можливостями такими як прискорення вирівнювання якості життя прикордонних територій, мобілізації місцевих ресурсів та підвищення їх використання, адаптації європейського законодавства та механізмів фінансової підтримки дає додаткові можливості щодо прискорення євро інтеграційних процесів [1].

Стратегічна мета України в контексті розвитку транскордонного співробітництва в умовах безпосереднього сусідства з Євросоюзом полягає в перетворенні цього виду співробітництва на додатковий ефективний канал майбутньої інтеграції країни та ефективного включення у світогосподарські зв'язки в умовах глобалізації. Із розширенням Євросоюзу та наближенням його кордонів до України особливої ваги набуває розвиток нових форм транскордонного співробітництва із сусідніми державами – членами ЄС та поступове переміщення інтеграційного процесу з центральних органів виконавчої влади на органи місцевого самоврядування та територіальні громади. Інтеграційні завдання значним чином конкретно вирішуються й матеріалізуються саме на регіональному, місцевому рівні.

Основою транскордонного співробітництва є інституційно-правове забезпечення, яке створює, з одного боку, основні напрямки розвитку, пріоритетні сфери та стратегічні завдання учасників, а з іншого – регулює розподіл фінансових ресурсів, порядок бюджетних взаємодійносин центральних і місцевих органів влади та механізми виділення коштів на реалізацію окремих проектів.

Існування достатнього нормативно-правового забезпечення не може подолати коло проблем, які існують при здійсненні транскордонного співробітництва. Тому виникає потреба в удосконаленні не тільки існуючих законодавчих актів у напрямі збільшення повноважень місцевих органів влади та місцевого самоврядування, надання їм більшої самостійності у вирішенні спільних з регіонами сусідніх держав завдань регіонального та місцевого розвитку, адаптації до стандартів ЄС; створенні регіональних та місцевих мереж взаємодії, інфраструктури інституцій підтримки транскордонного співробітництва та регіонально і місцевого розвитку, але й в удосконаленні фінансового механізму забезпечення програм розвитку транскордонного співробітництва України і Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З кінця минулого століття виявилась значна зацікавленість науковців до проблематики регіонального розвитку і транскордонного співробітництва. Велику увагу цим питанням приділили З. Горжеляк, П. Еберхардт, Р. Федан, Т. Коморніцкі, Т. Лівевські, З. Макела, М. Ростішевські, А. Стасяк, З.Зьоло та й українські вчені П. Беленький, З. Бройде, В. Будкін, М. Долішній, В.Євдокименко, Є. Кіш, М. Козоріз, М. Лендєл, Ю.Макогон, М. Мальський, А. Мельник, В. Мікловда, Н. Мікула, А. Мокій, В. Пила, С. Пирожков, С. Писаренко, В.Чужиков.

Мета дослідження полягає в ґрунтовному аналізі фінансового механізму забезпечення програм розвитку транскордонного співробітництва України і Європейського Союзу в рамках реалізації Європейської політики сусідства, оскільки стає засобом пришвидшення євроінтеграції держави.

Результати дослідження. В контексті геополітичних змін, що відбулися в регіоні Центральної і Східної Європи після останніх хвиль розширення ЄС, його зовнішні кордони впритул наблизилися до прикордонних територій України, які, в свою чергу, стали об'єктом регіональної політики ЄС. У світлі політики європейської інтеграції України стає актуальним формування розвитку транскордонного співробітництва (ТКС) країни за європейськими інституційними стандартами, нормами та принципами.

В Європейському Союзі транскордонне співробітництво охоплює 40% загальної території 27-ми країн ЄС, де проживає 35% населення. Тому Європейський Союз розглядає його як важливу складову своєї регіональної політики. Динаміка розвитку єврорегіональної співпраці в ЄС свідчить про значну її активізацію, пов'язану, передусім, з реалізацією загальноєвропейської мети – створення прозорих

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

кордонів між країнами-членами Європейського Союзу та вирівнювання диспропорцій розвитку периферійних та центральних регіонів у кожній з держав. Регіональна інтеграція, а саме співпраця суміжних територій сусідніх держав, постійно отримує значну підтримку з боку Ради Європи та ЄС як в нормативно-правовому, методичному, так у фінансовому плані. Велику зацікавленість у цих процесах виявили країни-нові члени ЄС – Угорщина, Чехія, Словаччина, Польща, Румунія, Латвія, Литва, Естонія, які побачили реальну можливість прискорити розвиток своїх прикордонних територій за рахунок трансграничного співробітництва [2, с.39 - 40].

Роль трансграничного співробітництва у інтеграційних процесах визначається можливістю прискорення процесів вирівнювання життєвого рівня населення прикордонних територій до середньоевропейського та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору.

Трансграничне економічне співробітництво є складовою частиною світогосподарських інтеграційних процесів та специфічним рівнем цілісної системи міжнародних економічних відносин глобального порядку і ґрунтується передусім на співпраці прикордонних регіонів сусідніх держав.

Розвиток трансграничного співробітництва можна розглядати як інструмент територіального та регіонального розвитку, а з іншого боку – як складову реалізації європейської інтеграційної стратегії України.

Досвід трансграничного співробітництва та основні засади європейської регіональної політики дозволили сформулювати принципи трансграничного співробітництва, які також можна представити у двох групах: загальні та специфічні.

Загальні принципи ґрунтуються на тому, що його розвиток повинен здійснюватися з огляду на збереження специфіки самобутності та індивідуальності кожної зі сторін, тобто зберігати багатогранність регіонів при протидії кожній окремій спробі уніфікації.

Розвиток трансграничної співпраці також повинен враховувати всі до сих пір відомі громадські, господарські, зовнішньополітичні точки зору; здійснюватися на основі взаємодопомоги та партнерства; посиленій регіональній поінформованості; сприяти зміцненню регіональної та громадської ідентифікації (самоусвідомлення) населення.

Основні специфічні принципи виникли з практики трансграничного співробітництва [1, 2]:

- засади партнерства, рівноправності, рівнозначності сторін. Принцип партнерства включає два елементи: партнерство по вертикалі, тобто з відповідною участю міжнародного, центрального, регіонального та локального рівнів з кожної сторони кордону доповнюючи існуючі структури, але без елементів конкуренції, а також партнерство по горизонталі, тобто між партнерами регіону, по обидві сторони кордону. Цей вид партнерства базується на паритеті сторін, незалежно від величини території, в сенсі просторовому, економічному чи демографічному; для розвитку цього виду партнерства необхідно подолати ряд перешкод, які виникають з відмінностей в сфері адміністрування, компетенції та джерел фінансування;

- принцип допомоги (субсидиарності), який розуміється дуже широко як допомога міжнародних, державних та регіональних інституцій та організацій у досягненні цілей трансграничної співпраці, що реалізуються регіонами та місцевими спілками; допомога означає також зміцнення регіонального та місцевого рівнів через делегування повноважень на найнижчий рівень адміністрування;

- принцип солідарності прикордонних територій, що ввійшов до останньої версії Європейської хартії прикордонних та трансграничних регіонів – документ Асоціації європейських прикордонних регіонів.

- принцип існування концепції стратегії трансграничного розвитку; виконання цього принципу є обов'язковим для створення стратегічних меж та для перспективи довготривалої співпраці; ця стратегія повинна відповідати програмі розвитку краю та окреслювати потреби та майбутні цілі трансграничної співпраці для подолання ізольованого розвитку лише з однієї сторони кордону і розробка відповідної спільної перспективи регіонального трансграничного розвитку.

Найбільш високий рівень інституціоналізації серед усіх форм регіонального та трансграничного співробітництва на рівні місцевих органів влади мають свререгіони. Вони сприяють вирішенню, принаймні, двох принципових завдань, а саме: приведення суб'єктів об'єднаної Європи до форм, найбільш прийнятних для їх економічної самодостатності та відпрацювання механізму співробітництва і взаємодії, що характерне для вже існуючих технологій в Євросоюзі. Встановлення такого типу співробітництва в рамках діяльності європейських інститутів забезпечує для них постійне співвідношення з сучасними європейськими стандартами. Тобто країни Південно-Східної Європи отримують можливість м'якого інтегрування до європейських структур, не порушуючи звичайний для них контекст.

На сучасному етапі в Європі налічується, за різними джерелами, від 120 до 183 свререгіонів, та більш як 30 структур регіонального співробітництва. На території України функціонує і діє такі свререгіони: «Буг», «Карпатський», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Дніпро», «Слобожанщина», «Ярославна», «Чорне море», «Дністер», «Донбас». Цей процес триває – готуються проекти щодо створення свререгіонів – «Сян» (Львівська область, Підкарпатське воєводство Польщі), «Земплін» (Закарпатська область, Кошицький край Словаччини).

Сучасні свререгіони утворюються, в основному, в результаті ендегенних процесів, тобто на базі власного регіонального потенціалу, а саме регіональної території, суспільного капіталу, інституційної системи та власного культурного надбання.

Назва «свререгіон» одночасно означає європейський регіон, розташований на межі двох або декількох сусідніх держав і організацію, яка створена для координації співробітництва сторін свререгіонального договору на цій території і затверджена Євросоюзом. Перша частина виразу «свро» відноситься до просторового розташування та інтеграційних процесів які відбуваються у Європі, а друга частина «регіон» вказує на територію, яка наділена певними ознаками. Термін свререгіон виводиться з найстаршої ініціативи трансграничного співробітництва «Єврорегіон», яку було створено у 1958 році.

Головні риси, що характеризують свререгіон:

- географічна – свререгіон є територією, яка має конкретне географічне положення;
- політична – частини цієї території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав, які мають спільний кордон;
- адміністративна – свререгіон утворюють прикордонні регіони держав, що мають спільний кордон;
- функціональна – свререгіон є формою трансграничного співробітництва.

Єврорегіон – це форма трансграничного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, яке спрямоване на координацію їх взаємних зусиль і здійснення узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності у відповідності до національних законодавств і норм міжнародного права для вирішення спільних проблем і в інтересах людей, що населяють його територію по обидві боки державного кордону [3].

У сучасних умовах зростає актуальність Європейської територіальної співпраці, яка фінансується Європейським фондом регіонального розвитку для підтримки програм трансграничного, наднаціонального і міжрегіонального співробітництва (табл. 1) (на здійснення завдань у межах цього напряму продовж 2007-2013рр. передбачається використати 8,7 млрд. євро); реалізуються програми регіонального розвитку для країн-кандидатів і потенційних кандидатів на вступ до ЄС та третіх країн («Інструмент допомоги для країн-кандидатів на вступ в ЄС», «Європейський інструмент сусідства і партнерства», «Регіон для економічних змін») [4].

Основними характеристиками державної політики у сфері міжрегіональної співпраці країн ЄС на сучасному етапі є такі: ґрунтовне інституційне забезпечення міжрегіональної співпраці та його постійне вдосконалення (зокрема, заміна програми Interreg-III програмами територіальної співпраці, які передбачають фінансову підтримку міжрегіонального співробітництва в межах кордонів ЄС та з регіонами сусідніх країн, що не мають перспективи членства в ЄС).

ЄС реалізує свою стратегію регіонального розвитку так, щоб вона базувалася на наявних можливостях і, за допомогою якої можна було б посилити конкурентоспроможність регіонів та паралельно ліквідувати їх відсталість, поступово вирішити їхні проблеми. Особливо це стосується підтримки прикордонних регіонів, які в кожній державі є периферійні і менш розвинуті ніж центральні [4].

Європейський Союз здійснює фінансову підтримку трансграничного співробітництва шляхом використання ряду ініціатив, програм та проектів, а саме: INTERREG, PHARE CBC, TACIS CBC, PHARE CREDO, CADSES, MEDA, CARDS, LACE

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Таблица 1

Програми європейської територіальної співпраці [3]

Назва програми	Мета	Учасники	Пріоритетні об'єкти підтримки і фінансування	Обсяги фінансування ЄФРР
Транскордонне співробітництво	Розвиток спільних локальних і регіональних ініціатив	Прикордонні регіони країн – членів ЄС	Малий і середній бізнес Туризм і культура Охорона довкілля Транспортні, інформаційні, комунікаційні мережі та послуги Спільне користування інфраструктурою у сфері культури і охорони здоров'я Співпраця судових і адміністративних органів	5,6 млрд. євро
Наднаціональне співробітництво	Територіальна організація ЄС	Регіони Балтійського моря, Центральної Європи, Середземного моря	Збалансований розвиток міст Інноваційна діяльність Охорона довкілля	1,8 млрд. євро
Міжрегіональне співробітництво (Interreg IVC)	Обмін досвідом між регіональними і локальними інституціями різних країн	Країни ЄС-27, Норвегія, Швейцарія	Інноваційна діяльність і розвиток економіки на основ знань Охорона довкілля і запобігання екологічним ризикам	321 млн. євро

INTERREG є найбільшою програмою громадських (місцевих) ініціатив (Community Initiative) ЄС щодо підтримки розвитку прикордонних регіонів країн – членів ЄС і деяких приморських територій. В період з 2000-2006 роки ця програма стала відома як INTERREG III, що забезпечує три напрями співробітництва: Напряма А. Транскордонне співробітництво. Напряма В. Транснаціональне співробітництво. Напряма С. Міжрегіональне співробітництво.

PHARE CBC – програма підтримки транскордонного співробітництва прикордонних територій країн Центральної Європи, які межують з ЄС і яка почала діяти з 1994 року. Іншими фінансовими інструментами ЄС стали програми TACIS CBC (охоплює прикордонні регіони Росії, України, Білорусії та Молдови), MEDA (для віддалених прикордонних регіонів країн не членів ЄС); CARDS (нова програма для західних Балканських країн),

CADSES (програма для Центрального, Адріатичного, Дунайського, Південно-Східного Європейського простору); LACE (проект Асамблеї європейських прикордонних регіонів, мета якого проводити роз'яснювальну та інформаційно-рекламну роботу позитивної практики транскордонного співробітництва) [4].

Отже транскордонне співробітництво займає вагомe місце у регіональній політиці Європейського Союзу. Так, на період 2007 – 2013 передбачено фінансування за рахунок фондів Європейського Союзу 15 транскордонних програм, з них: 9 – програми сухопутних кордонів, 3 – програми морських перетинів, 3 – програми морських басейнів. Не менш важливе місце у фінансуванні транскордонних проектів відведено розвитку транскордонних ініціатив на східному кордоні ЄС, зокрема за участі України. У результаті на фінансування чотирьох Спільних операційних програм (СОП), у яких бере участь Україна, передбачено 398863 млн. євро, що складає 36% від загального обсягу фінансування транскордонних програм Європейського Союзу.

Систему фінансування транскордонного співробітництва забезпечили безпосередні такі інституції, як єврорегіони, фінансування яких здійснюється незалежно всіма членами єврорегіонів. Всі єврорегіональні партнери акумулюють кошти на незалежних рахунках національних асоціацій. Кошти на діяльність єврорегіонів та реалізацію проектів надходять з наступних джерел: з членських внесків; дотацій; дарів; інших фінансових джерел, включаючи вітчизняні фонди підтримки та фонди ЄС. З членських внесків кошти йдуть на утримання структур єврорегіону, національних секретаріатів, а також, частково, на оплату робочих груп. Проте, основними джерелами фінансування є кошти структурних фондів та ініціатив ЄС [4].

Фінансову підтримку за напрямом сприяння розвитку транскордонного співробітництва передусім отримують проекти щодо розбудови комунікаційної інфраструктури, охорони довкілля, інституційного розвитку та формування громадянського суспільства [4].

У таблиці 2 представлено рейтинг програм транскордонного співробітництва за участю України у пріоритетах регіонального розвитку Європейського Союзу.

Таблица 2

Рейтинг програм транскордонного співробітництва за участю України у пріоритетах регіонального розвитку Європейського Союзу

Назва програми транскордонного співробітництва	Рейтинг програм транскордонного співробітництва за участю України			Питома вага програми транскордонного співробітництва у фінансуванні ЄС, %
	1 місце	2 місце	3 місце	
СОП «Польща – Білорусь – Україна 2007-2013»	1 місце	1 місце	-	17
СОП «Румунія – Молдова – Україна 2007-2013»	4 місце	3 місце	-	11
СОП «Угорщина-Словаччина- Румунія – Україна 2007-2013»	5 місце	4 місце	-	6
СОП «Чорне море 2007-2013»	14 місце	-	3 місце	2

У результаті проведеного аналізу можна оцінити пріоритетність основних напрямків розвитку транскордонного співробітництва на східному кордоні ЄС. Більше того, одна із програм за участю України – СОП «Польща – Білорусь – Україна 2007-2013» – займає пріоритетне місце у всьому аналізованому переліку (1 місце у загальному рейтингу та 1 місце серед програм сухопутних кордонів). Її питома вага серед усіх програм ТКС Європейського Союзу складає 17%. Четверте місце у загальному рейтингу та третє у рейтингу програм сухопутних кордонів належить СОП «Румунія – Молдова – Україна 2007-2013», питома вага якої складає 11%. СОП «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2007-2013» (6% від загального обсягу фінансування) відведено 5 місце у загальному рейтингу програм ТКС Європейського Союзу та відповідно 4 серед програм сухопутних кордонів.

Що ж стосується розвитку транскордонного співробітництва у рамках морських басейнів, то СОП «Чорне море 2007-2013» за участі України займає передостаннє чотирнадцяте місце у загальному рейтингу та третє (останнє) серед програм морських басейнів із 2% обсягом фінансування із фондів ЄС. Таким чином, на східному кордоні ЄС більша увага приділяється розвитку транскордонних сухопутних програм і східний вектор розвитку такого співробітництва є пріоритетним. Все вищезазначене підтверджує ще й той факт, що всі без

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

виключення програми транскордонного сухопутного співробітництва за участю України входять до першої четвірки, друге місце у якій належить СОП «Литва – Польща – Росія 2007-2013».

Провівши порівняльну характеристику програм транскордонного співробітництва Україна-ЄС можна зробити наступні висновки. На Спільну Операційну Програму «Польща – Білорусь – Україна 2007-2013» виділено найбільшу суму коштів – 186,2 млн. євро (46,7% від загального обсягу фінансування) та на Спільну Операційну Програму «Румунія – Україна – Молдова» – 126,7 млн. євро (31,8% від загального обсягу фінансування). Значно менший обсяг фінансування передбачено на СОП «Словаччина – Румунія – Україна» – 68,6 млн. євро (17,2%) та на СОП басейну Чорного моря – 17,3 млн. євро (4,3%) [6, 7, 8, 9].

На рис. 1. відображені основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва у рамках реалізації Спільних операційних програм розвитку ТКС між Україною та Європейським Союзом. Транскордонне співробітництво між Україною та ЄС є широкомасштабним та багатofункціональним, ефективна реалізація якого забезпечить розвиток тісної співпраці в економічній, соціальній, екологічній та культурній сферах. Слід зауважити, що розвиток зазначених напрямків співпраці водночас сприяє зближенню економік та подальшому нарощуванню інтеграційних зв'язків.

Основні напрямки транскордонного співробітництва Україна – ЄС безпосередньо пов'язані із загальними цілями ЄСІП, які передбачають формування конкурентоспроможної прикордонної економіки, покращення навколишнього середовища та розвитку співробітництва у форматі «від людини до людини» або «люди-людям».

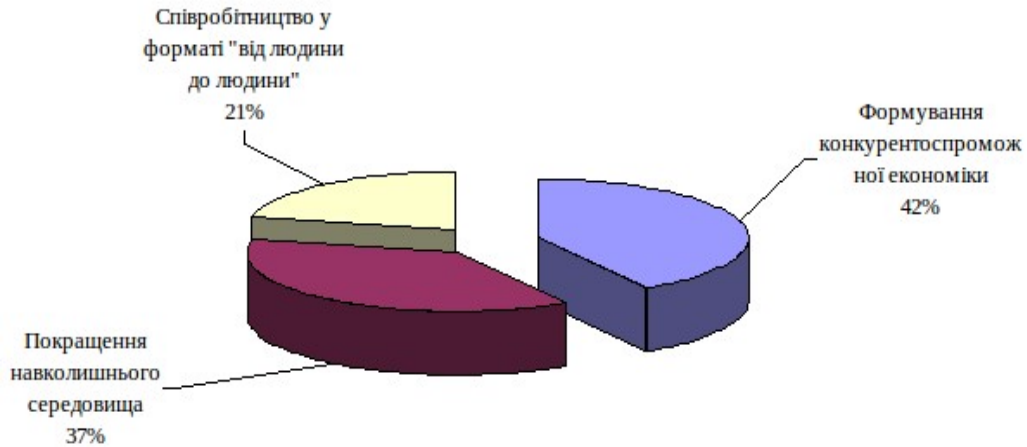

Рис. 1. Напрямок розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Європейським Союзом

Формування конкурентоспроможної прикордонної економіки є домінуючим напрямком розвитку транскордонного співробітництва Україна-ЄС, оскільки на програмний період співпраці обсяг фінансування його склав 149 млн. євро або 42% у загальній структурі. На даний момент наведений напрям співпраці здійснюється через гармонізований розвиток туризму, створення кращих умов для розвитку малого та середнього бізнесу. Слід зазначити, що формування конкурентоспроможної прикордонної економіки неможливе без підвищення ефективності управління кордоном, а саме удосконалення транспортної інфраструктури перетину кордону та обладнання на прикордонних пунктах контролю. Так, у рамках СОП «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2007-2013» з метою покращення ефективності кордону виділяється 20,3 млрд. євро або 30% загального обсягу фінансування програми. У цьому аспекті прикордонне управління та доступність кордонів є необхідною умовою подальшого формування конкурентоспроможної прикордонної економіки.

Друге місце належить співпраці щодо покращення навколишнього середовища із загальним обсягом фінансування розміром 133,1 млн. євро або 37% у загальній структурі розвитку співпраці. Він включає охорону навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами, готовність до надзвичайних ситуацій.

Співробітництво у форматі «від людини до людини» займає третє місце серед напрямків розвитку ТКС Україна – ЄС, обсяг фінансування якого складає 76,8 млн. євро або 21% у загальній структурі.

Більше того усі зазначені напрямки співпраці базуються на місцевих потребах та можливостях конкретних прикордонних та транскордонних регіонів. Головна увага зосереджена на проблемах, які потребують вирішення на місцевому або регіональному рівні тощо.

Висновки та пропозиції.

Аналіз транскордонної взаємодії та зокрема фінансового механізму забезпечення програм розвитку транскордонного співробітництва України і Європейського Союзу показав, що зусилля відносно фінансування прикордонних територій України ініційовані в основному в односторонньому напрямку з боку ЄС, в зв'язку з чим відбувається гальмування процесів транскордонного співробітництва в Україні. На даний час, не зважаючи на значну кількість нормативно-правових документів, які регламентують міжрегіональну співпрацю, в Україні відсутня єдина науково обґрунтована концепція транскордонного співробітництва, яка б пропонувала методологічні підходи до розвитку процесів з урахуванням не лише окремого прикордонного регіону, а й загальнонаціональних інтересів. Складна ієрархічність системи управління процесами транскордонного співробітництва призводить до дублювання повноважень за окремими напрямками, з одного боку, та невизначеності механізмів фінансування програм – з іншого. Більшість міжнародних програм передбачає фінансування проектів з боку реципієнтів в межах не менше 20% [10, 11].

В Україні більшість прикордонних областей (мають на увазі західні регіони, що мають спільні кордони з країнами ЄС) визнані дотаційними і, на жаль, досить часто не мають власних бюджетних коштів для реалізації програм. Тому необхідний чіткий механізм залучення коштів на національному рівні для забезпечення програм транскордонного співробітництва. Також доцільно ширше впроваджувати у практику розбудови інфраструктури та суспільно значимих проектів моделі приватно-державного партнерства. Для цього передусім потрібно забезпечити відповідними науково-методичними розробками щодо застосування цих моделей у господарстві території місцеві органи влади [4].

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Шамрасва В.М., Андреев С.С. Роль та місце транскордонного співробітництва в системі політики регіонального розвитку в умовах євроінтеграційних процесів України. // Державне будівництво. – 2010. – №1.
2. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н.Мікули, к.е.н., доц. В.Борщевського, к.е.н. Т.Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2009. – 436 с.
3. Посібник з транскордонного співробітництва. / Н. Носа, І. Ілько, М. Лендьел, В. Чопак та ін. – Ужгород: АРР «Закарпаття». – 2005.
4. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
5. Кендюхов О. В., Калмикова Н. М., Злобин І. В. Геоелектронна стратегія розвитку України в контексті Євро інтеграційних процесів. – Донецьк: ДВНЗ «Донецький національний технічний університет, 2012. – 243с.
6. Спільна Операційна Програма басейну Чорного моря на 2007-2013 рр. – Листопад 2007 р.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

7. Спільна Операційна Програма «Польща-Білорусь-Україна 2007-2013» – листопад 2008 р.
8. Спільна Операційна Програма «Румунія-Україна-Республіка Молдова 2007-2013» – січень 2008 р.
9. Спільна Операційна Програма «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013» – Липень 2008 р.
10. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами. – К., 2004. – С. 229.
11. http://ved.odessa.gov.ua/transkordonne-spirovobitstvtvo/stati-transgranichnoe_sotrudnichestvo/transkordonne-spirovobitctvo-yak-napryamok-vrontegracijih-procesv-v-ukran/ – Департамент зовнішньоекономічної діяльності та європейської інтеграції Одеської обласної державної адміністрації

ГЛОБАЛИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР МОДИФІКАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ЕКОНОМІЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРАН МИРА

Кинчевская Ю. Ю. аспирант кафедры «Международная экономика», Донецкий национальный университет

Кинчевська Ю. Ю. Глобалізація як фактор модифікації стратегій економічного розвитку

У статті розглядається теоретико-методологічна основа понять глобалізації та стратегій економічного розвитку країн. Визначено загальнометодологічні підходи у дослідженнях глобалізаційних процесів. Наведені основні тлумачення поняття «глобалізація», представлені різними авторами. Розглянуті класифікації стратегій економічного розвитку країн світу. Наведена еволюція процесу глобалізації. В існуючій статистичній звітності інформація по притоках ПІІ за групами економік за 1995-2011 гг., представляється у вигляді малюнку. Наведено моделі економічної трансформації країн під впливом глобалізації, а також приведені основні переваги та недоліки цього процесу.

Ключові слова: глобалізація, стратегії економічного розвитку, стратегії розвитку, модифікація.

Кинчевская Ю. Ю. Глобализация как фактор модификации стратегий экономического развития

В статье рассматривается теоретико-методологическая основа понятий глобализации и стратегий экономического развития стран. Определены общеметодологические подходы в исследовании глобализационных процессов. Приведены основные определения понятия «глобализация», представленные разными авторами. Рассмотрены классификации стратегий экономического развития стран мира. Показана эволюция процесса глобализации. В данной статистической отчетности информация по притокам ПИИ по группам экономик за 1995-2011 гг., представлена в виде рисунка. Приведены возможные модели экономических трансформаций стран под воздействием глобализации, а также основные преимущества и недостатки этого процесса.

Ключевые слова: глобализация, стратегии экономического развития, стратегии развития, модификация.

Julia Kinchevskaia. Globalization as a Factor of Modification of the Economic Growth Strategy

In this article the main theoretical and methodological aspects of globalization and economic development strategy are defined. The process of globalization is analyzed, the main advantages and disadvantages of the process of globalization are defined. The article includes various definitions of the term “globalization” and the classification of economic development strategies of developed countries.

The main tendencies and growth prospects of the process of globalization and main ways of the influence of this process on the world economies are estimated. The FDI inflows, global and by group of economies from 1995 to 2011 is analyzed.

Keywords: globalization, economic development strategy, development strategy, modification.

Постановка проблеми. Человечество практически на всех стадиях своего развития постоянно сталкивалось с факторами глобализма в той или иной степени: античный мир дал примеры сравнительно широкого использования межгосударственной торговли и культурных обменов, эпоха возрождения и великих географических открытий вывела торговые и культурные обмены на глобальный уровень, теория свободной торговли появилась на заре первой промышленной революции в Англии и т.д. Однако непосредственно процесс глобализации получил свое развитие с конца XIX века. В начале XXI века в мире, благодаря глобализации и значительного усиления роли ТНК, сформировалась новая международная экономическая система. Новые реалии обуславливают переосмысления многих аспектов развития международного хозяйства, побуждают исследователей по-новому посмотреть на последствия развитие транснационализации мировой экономики в современных условиях глобализации [2]. Глобализация является неотъемлемым элементом современного этапа экономического развития мирового хозяйства, в связи с чем, эффективное развитие государства невозможно без учета фактора глобализации. Данное положение особенно актуально для экономик трансформационного типа, поскольку уровень их зависимости от внешнего воздействия достаточно высок. Таким образом, глобализацию можно охарактеризовать как усиление взаимозависимости и взаимовлияния различных сфер и процессов мировой экономики, выражающееся в постепенном превращении мирового хозяйства в единый рынок товаров, услуг, капитала, рабочей силы и знаний [4]. Актуальность исследования проблем глобализации вызвано, в первую очередь, ее активным распространением и вовлечением стран в данный процесс. Она явилась главным фактором модернизации современных экономических стратегий.

Анализ последних исследований и публикаций. Тему глобализации и ее влияния на изменение стратегий экономического развития исследовали многие ученые, такие как Р. Робертсон, И. Валлерстайн, Э. Гидденс, А. Агарвал, Б. Мейер, М. Маркусен, и многих других. Теоретические основы глобализации, ее влияние на развитие национальных экономик, подробно исследовали многочисленные ученые, Дж. Нейсбитт, Л. Туроу, А. Спасиов и другие. Однако, несмотря на обилие публикаций, посвященных указанной проблематике, в литературе далеко не полностью выяснены сущность, критерии и модели глобализации как фактора, безусловно оказывающего влияние на темпы экономического развития стран.

Цель исследования. Заключается в исследовании понятия глобализации мировой экономики, развитие стратегий экономического роста в условиях глобализации, установлении взаимосвязи между такими понятиями как глобализация и экономическое развитие, а также влияния глобализации на стратегии экономического роста.

Результаты исследования. Человечество практически на всех стадиях своего развития постоянно сталкивалось с факторами глобализма в той или иной степени (античный мир дал примеры сравнительно широкого использования межгосударственной торговли и культурных обменов, эпоха возрождения и великих географических открытий вывела торговые и культурные обмены на глобальный уровень, теория свободной торговли появилась на заре первой промышленной революции в Англии и т.д.), однако непосредственно процесс глобализации получил свое развитие с конца XIX века [4].

Глобализация является неотъемлемым элементом современного этапа экономического развития мирового хозяйства, в связи с чем, эффективное развитие государства невозможно без учета фактора глобализации. Данное положение особенно актуально для экономик трансформационного типа, поскольку уровень их зависимости от внешнего воздействия достаточно высок.

Глобализация предусматривает постепенное «стирание» экономических барьеров между странами, однако экономическая система каждой отдельно взятой страны основывается на специфических «национальных» чертах, которые зачастую мешают процессу интеграции в мировое хозяйство. Процесс интеграции в мировое хозяйство для любой страны должен сопровождаться выявлением для нее наиболее перспективных направлений интеграции с целью максимизации полезности данного процесса [9].

В современной научной литературе существует множество толкований понятия «глобализация». Ниже приведены основные из них. Глобализация – это

ОЭСР, 1993 г. - феномен, благодаря которому рынки разных стран мира становятся взаимозависимыми в следствии развития торговли товарами и услугами и движения капитала и технологий.